

Ontwikkelingen bij het rassenonderzoek

Jan Visscher

Vanaf 1991 is het PR verantwoordelijk voor de uitvoering van het rassenonderzoek van de voedergrassen en witte klaver. Officieel heet dit het Cultuur- en Gebruikswaarde Onderzoek (CGO). Vanaf 1997 is de financiering van het CGO gewijzigd en wordt de uitvoering volgens een nieuw protocol gedaan. In dit artikel wordt o.a. het belang van dit onderzoek en de wijzigingen in financiering en uitvoering nader toegelicht.

Het Cultuur- en Gebruikswaarde Onderzoek beoordeelt rassen van grassen en witte klaver op hun landbouwkundige waarde voor de praktijk. Bij goede resultaten kunnen nieuwe rassen op de Rassenlijst worden geplaatst. Veehouders profiteren zo van een continue vooruitgang in het rassensortiment. Bij inzaai kunnen ze de beste rassen voor hun omstandigheden kiezen. De nieuwe rassen voor dit onderzoek worden aangemeld door Nederlandse en buitenlandse grassenkwekers. Jaarlijks wordt in Nederland gemiddeld meer dan 7 miljoen kg graszaadmengsels voor grasland gecertificeerd en 125.000 - 140.000 ha grasland ingezaaid.

Andere financiering en opzet CGO

Vanaf 1991, toen het CGO naar het PR ging, kwam dit onderzoek in de 50/50 financiering terecht. Dit betekende dat de veehouders en de kwekers de ene helft van de kosten gingen betalen en het ministerie van LNV de andere helft.

In 1997 stopte de gehele overheidsbijdrage voor het CGO. Daarom moest er een nieuw protocol voor uitvoering komen. Enerzijds moest dit voldoen aan een proefopzet om redelijk betrouwbare gegevens over de rassen te verzamelen. Anderzijds moesten de kosten voor de financiers zo laag mogelijk blijven. Bij de nieuwe financiering wordt weer uitgegaan van een 50/50 verdeling. Nu betalen de veehouders (via het Productschap voor Zuivel) 50% en de kwekers betalen de andere 50%. Voor de periode van 1997-2001 hebben voornoemde financiers het PR belast met de uitvoering van het CGO.

Welke grassoorten en -typen in onderzoek

Voor de inzaai van grasland vormt Engels raaigras de basis. Deze soort heeft een snelle opkomst, kan jarenlang een goede zode behouden, is zeer smakelijk en voor een normaal graslandgebruik met hoofdzakelijk weiden en enkele keren maaien voor kuilvoer, het meest productief. Op grond

De Haldrup maait, weegt en bemonstert in één werkgang.

van de doorschietdatum (bloeidatum) is Engels raaigras opgedeeld in drie typen, nl. "laat" (voorheen weidetype), "midentijds" (voorheen laat hooitype) en "vroeg" (voorheen vroeg hooitype) doorschietend. Het "laat" en "midentijds" type van Engels raaigras zijn de belangrijkste componenten voor de graslandmengsels. Vanwege de kans op meer aar- of stengelvorming en daardoor een kleinere beweidingsruimte, zijn de rassen van het "vroeg" type niet in de Rassenlijstmengsels toegestaan.

Jaarlijks worden 25-30 nieuwe rassen Engels raaigras "laat" en "midentijds" aangeboden voor onderzoek. Bij de overige soorten is het aantal nieuwe rassen meestal heel klein. Voor de nieuwe rassen van Engels raaigras "laat" en "midentijds" doorschietend start elk jaar een nieuwe beproevingscyclus. Voor alle overige soorten en typen start een nieuwe beproeving als er minimaal vier nieuwe aanmeldingen per soort zijn.

De belangrijkste eigenschappen

De belangrijkste eigenschappen waarop de rassen van Engels raaigras worden beoordeeld zijn: standvastigheid, drogestofopbrengst, resistentie tegen kroonroest, wintervastheid en vroegheid van doorschieten, c.q. mate van aarvorming. De eigenschap voorjaarsontwikkeling, gebaseerd op visuele waarnemingen van de groei-ontwikkeling van de eerste snede, wordt volgens het nieuwe protocol niet meer beoordeeld. De werkelijk opbrengst van de eerste snede kan hiervoor in de plaats komen. Met de standvastigheid (persistentie) wordt de levensduur van een ras bedoeld. Dit wordt beoordeeld aan de hand van de bezetting van het aandeel ingezaaid ras in de grasmat. Voor een goede grasmat is vooral de bezetting van de rassen na enkele jaren van groot belang. Een goede sma-

kelijkheid van het gras is belangrijk voor een hoge grasopname door het vee. Een goede resistentie tegen de schimmelaantasting van kroonroest is daarom noodzakelijk. In vergelijking met het verleden zal bij de beoordeling van de gras- en witte klaverrassen minder aandacht worden besteed aan de visuele aspecten van het groeiverloop tijdens het seizoen, zoals hergroei na een zware snede, mate van afgrazen, smakeikbaarheid etc.

Opzet en omvang beproeving

Om bovengenoemde eigenschappen vast te kunnen stellen worden jaarlijks rassenproefvelden aangelegd, waarop de nieuwe rassen samen met een aantal rassenlijstrassen worden uitgezaaid. De rassen van Engels raaigras laat en midentijds komen op beweidings- en maai-proefvelden. Door de bezuiniging is het aantal proefvelden waarop een nieuw ras wordt uitgezaaid iets kleiner dan voorheen. Een nieuw ras wordt nu gedurende twee opeenvolgende jaren op totaal vijf proefvelden uitgezaaid. In het eerste jaar worden de nieuwe rassen op twee beweidingsproeven en op één maaiproef uitgezaaid. In het tweede jaar komen daar nog één beweidingsproef en één observatieproef bij. Op de beweidings- en maaiproeven wordt naast de visuele beoordeling van diverse eigenschappen ook de drogestofopbrengst van de rassen gemeten. Zie het beproevingsschema (oogst = opbrengstmeting).

Het aantal opbrengstgegevens (is aantal proeven keer aantal oogstjaren) dat tijdens de beproeving wordt verzameld bedraagt twaalf (1.....12). Op de observatieproef wordt geen opbrengst bepaald. Na het jaar van inzaai blijven de proeven drie jaar liggen. In de nieuwe opzet wordt

Schema 1 Beproevingsschema voor Engels raaigras laat en midentijds

Proeven	Eerste uitzaai-jaar			Tweede uitzaai-jaar	
	Beweid.proef zand	Beweid.proef klei	Maaiproef zand	beweid.proef zand	Observatieproef veen
Beproevingjaren					
Jaar 1	inzaai	inzaai	inzaai		
Jaar 2	oogst (1)	oogst (2)	oogst (3)	inzaai	inzaai
Jaar 3	oogst (4)	oogst (5)	oogst (6)	oogst (7)	observatie
Jaar 4	oogst (8)	oogst (9)	oogst (10)	oogst (11)	observatie
Jaar 5				oogst (12)	observatie

na vier jaar beslist over eventuele opname op de Rassenlijst. Dit is één jaar eerder dan voorheen. Betere rassen komen zo eerder beschikbaar voor de veehouder. Momenteel wordt in een studie nog nagegaan welke invloed de nieuwe proefopzet op de betrouwbaarheid van de gegevens voor de Rassenlijst zal hebben in vergelijking met de oude situatie.

Situering en beheer rassenproeven

De beweidingsproeven worden gesitueerd op zand- en kleigrond. De maaiproef is alleen op zandgrond, omdat hier verschillen in vooral standvastigheid tussen de rassen eerder en duidelijker naar voren komen. Voor zandgrond zijn volgens het protocol twee verschillende locaties nodig. Nieuw in de opzet is de observatieproef met de rassen van Engels raaigras "laat" en "midentijds" op veengrond. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de wens om te onderzoeken of wellicht voor veengrond een andere rassenkeuze nodig is. In deze proef wordt vooral gelet op de standvastigheid (zodedichtheid) van de rassen.

De werkzaamheden van de proeven, zoals beheer, opbrengstbepaling, verzorging etc., wordt voor kleigrond uitgevoerd door de onderzoeklocatie Waiboerhoeve, voor zandgrond door Aver Heino en Cranendonck en voor veengrond door Zegveld. De meeste proefvelden liggen niet op de onderzoeklocaties zelf, maar bij particuliere veehouders in de regio.

Het beheer van de beweidingsproefvelden is per jaar gemiddeld 5-6 keer weiden en 2 keer maaien voor kuilvoer. Dit komt goed overeen met de

gemiddelde praktijk. De gegevens van deze proeven hebben dan ook een goede voorspelende waarde. De maaiproeven worden uitsluitend gemaaid met 5-6 sneden per jaar. Vanwege de kosten (de beproeving mocht niet te omvangrijk worden) en omdat de inzaai van grasland voor het merendeel plaatsvindt bij een intensief gebruik, is gekozen voor één bemestingsniveau van de proeven. Dit niveau komt overeen met het niveau dat gebruikelijk is voor een vrij intensief graslandgebruik. Voor beweidingsproeven komt de stikstofbemesting gemiddeld op circa 350 kg N per ha per jaar (inclusief N uit drijfmest). Voor maaiproeven ligt de N-bemesting op 400-450 kg.

Kennisdoorstroming

De financiers van het CGO (de telers/veehouders via LTO/Productschap Zuivel en grassenkwekers via NVZP), zijn eigenaar van de gegevens. Omdat het onderzoek bedoeld is voor een beoordeling voor Rassenlijstopname gaan de gegevens naar de Rassenlijstcommissie. Voor de veehouder is vooral het eindresultaat belangrijk, namelijk welke rassen de Rassenlijst halen en uit welke rassen hij een keuze kan maken om zo voor zijn omstandigheden het beste ras te kiezen. Voor kwekers is het daarnaast ook van belang de lopende resultaten te weten, voor bijvoorbeeld continuering van het onderzoek of terugtrekking van het ras. Daarnaast zijn er de rassenberichten en artikelen in vakbladen. Directe voorlichting gaat veelal via "Open Dagen" op de proefbedrijven waarmee veel extra informatie wordt gegeven.

Tijdens een beweidingsproef kunnen koeien "vrij" grazen.

